

DE REFORMATIE

WEEKBLAD TOT ONTWIKKELING VAN HET GEREFORMEERDE LEVEN

DIE WIE JEUGD VERNIEUWT ALS BENS ARENDS PSALM 103

Onder redactie van Prof. Dr V. Hepp, Dr K. Schilder, Dr C. Tazelaar en Dr J. Waterink

Medewerkers: Dr H. A. van Andel, Solo; Drs J. van Andel, 's-Gravenhage; Dr R. E. van Arkel, Utrecht; N. Baas, Amsterdam; Dr Henry Beets, Grand Rapids; Dr Joh. C. Breen, Amsterdam; Dr K. Fernhout, Vreeland; Prof. Dr P. W. Grosheide, Amsterdam; Prof. Dr T. Hoekstra, Kampen; Dr G. Keizer, Tiel; Dr B. A. Knoppers, Amsterdam; Dr J. G. Kunst, Arnhem; Dr G. R. Kuiper, 's-Gravenhage; Dr H. W. Laman, Assen; Dr C. Lindeboom, Amsterdam; Dr S. O. Los, 's-Gravenhage; Dr J. W. Marmelstein, Amsterdam; Dr F. C. Meijster, Rotterdam; Dr J. C. Bullmann, Utrecht; Dr J. Thijss, Meppel; Dr J. Veldkamp, Hilversum; Dr D. H. Th. Vollenhoven, 's-Gravenhage; Dr J. de Vries, Tilburg; Dr J. D. Wielinga, Hooftdorp; Mr J. A. de Wilde, 's-Gravenhage.

Adres der Redactie:
Prof. Dr V. HEPP, Van Breestraat 14, Amsterdam.

Drukkers-Uitgevers:
OOSTERBAAN & LE COINTRE, Goes
Tel. No. 58 — Postrekening No. 30000.

Abonnement: f1.25 per drie maanden bij vooruitbetaling.
Voor 't Buitenland en Ned-Indië f7.50 per jaar.
Advertentie: 25 ct p. regel. — Losse nummers f0.15.

DE PSYCHOLOGIE DER BEKEERING.

III.

Korte inhoud van de vorige artikelen:

1. De psychologie van de religie is als vak van wetenschap opgekomen door en na het optreden van de nieuwe filosofie. Men bedoelt met dit vak niet enkel de verschijnselen te bestuderen, maar ook het wezen der religie te vinden. Bekeering is dan ook voor deze wetenschap elke verandering van levensrichting. Het objectieve ontbreken, ook al is het waar, dat allerlei oorzaken meewerken, dat de christelijke terminologie veelal behouden bleef. Maar de religie wordt voorgesteld als een natuurlijke principe van den menschelijken geest, en de objectieve waardemeter ontbreekt, is er hier allerlei beginsel, dat met de christelijke opvatting ten eenen male in strijd is.

2. Met eenige voorbeelden wordt dat bewezen. Praktisch kwam men er dan ook toe, de bekeering te zoeken in allerlei verschijnselen. Waar een goed leven was zonder de verschijnselen van bekeering sprak men van heilige geboren. Een typische fout van de moderne psychologie van de bekeering was het veronderstellen, dat zij voorbij zag datgene, wat mogelijk was door God reeds in het kinderhart werkelijk gemaakt. De wijze, waarop men in de laatste jaren de psychologie der bekeering beoefende, moet worden afgewezen. Maar toch zijn er bij deze wetenschap ook verdiensten, die door de theologie en de praktijk zullen moeten worden erkend en aanvaard.

Voor we er toe kunnen overgaan, in een tweetal artikelen het wezen van de bekeering zielekundig te benaderen, moeten we ditmaal enkele grondprincipia, die onze beschouwing beheerschen, en die tegelijkertijd bedoelen een bestrijding te leveren van hetgeen van andere zijde werd beweerd, naar voren brengen.

We beginnen dan met te doen opmerken, dat de verhouding tusschen de bekeering en de erkenning van de waarheid Gods, zooals die bij den bekeerde wordt gevonden, veelal onjuist wordt gezien.

Het is toch zoo, dat niet de bekeering de waarheid produceert, noch ook de wedergeboorte, als grond en oorsprong van de veranderde levenshouding, de bron der waarheid kan zijn. We zullen trachten dit met een voorbeeld duidelijk te maken.

Wanneer het kind spreken leert, dan blijkt, dat er bij dat kind een spraakvermogen aanwezig was. Maar produceert nu dat kind door zijn spraakvermogen de taal? Immers neen. De taal was er. Het kind ving de klanken van die taal op van de lippen van zijn moeder. Het leerde moeders woordenschat kennen. En het leerde begrijpen, wat de inhoud was van de begrippen, die door de woorden werden aangeduid en weergegeven.

Evenals nu dat kind, wanneer het straks spreekt over zijn gemoedsaandoeningen, zich bedient van de formulering, die het van zijn moeder leerde, en de welomschreven uitdrukking gebruikt, die het vond in de bestaande taal, zoo ook beginnen we, zodra we spreken over religieuze ervaringen, of over de belevingen bij de bekeering, onmiddellijk te spreken in een taal, die niet door ons is uitgevonden, maar door anderen ons is geleerd. — Een taal, die dan ook zekere woorden en termen heeft met een vaststaande beteekenis.

Maar bovendien is het met ons denken en met onze ervaringen zoo gesteld, dat wij nimmer al denkende en al ervarende de waarheid voortbrengen. We kunnen slechts denken over iets, dat onafhankelijk van ons denken toch bestaat. We kunnen nimmer onze ervaring aanspraak doen maken op het recht, de bron der waarheid te zijn.

Onze ervaring kan ons alleen brengen bij de waarheid, kan ons dwingen als waarheid te erkennen, wat vroeger door ons werd geloofd.

Wanneer iemand ontkent, dat de draadloze telefonie mogelijk is, en hij komt tot de ervaring, dat ze er toch is, dan is ze er nadien (ook voor zijn bewustzijn) niet op grond van het feit, dat hij het ervaart, — neen, hij stemt slechts toe, dat het mogelijk is draadloos te telefoneren, nadat hij het ervaren heeft en omdat hij het ervaren heeft, — maar daarmee is die ervaring nog geen grond voor het bestaan van de draadloze, noch ook is zij de grondslag voor zijn erkenning omtrent het feit. De grond blijft altijd het bestaan van het verschijnsel. Zijn ervaring was geen bron der waarheid; hoogstens, subjectief, voor hem dus, bron van de zekerheid omtrent de waarheid.

Wetnu, zoo is het ook in het religieuze leven. De bekeering is niet de bron der waarheid. Zij geeft ons persoonlijk zekerheid omtrent de waarheid; zij is oorzaak, dat we het getuigenis aangaande de godsdienstige waarheden in ons hart klaar bemerken.

Maar nu gaat het niet aan, te veronderstellen, dat het wezen van de religie nu zou kunnen (of zelfs moeten) worden gekend uit de religieuze ervaring. Hetzij zulks dan zou moeten geschieden uit de ervaring van den enkeling, of, zooals men in den laatsten tijd meer uitdrukkelijk wil uit de psychische gegevens, die „de groep" verschaft.

Ten formeelen sluit zich, als gezegd, echter ook steeds de bekeering aan bij de voorstellingen en indrukken, die we van het historisch christendom hebben, zoodat ook daarom reeds, stel al zou men dat wezen pogen vast te stellen uit de ervaring, immer een vreemd element was opgenomen.

De christen erkent dan ook, dat de bekeering de keerzijde is dan dat wonderlijke, dat God in zijn hart werkte: de wedergeboorte; en dat er juist daarom door de bekeering komt een ervaren en een erkennen van de waarheid, waarvan hij zich voorheen afwendde.

Maar deze waarheid bestaat onafhankelijk van zijn al of niet aanvaarden van die waarheid. En het gezag, dat hij aan die waarheid toekent, is dan ook niet het gezag van zijn eigen ervaring, maar het gezag van Hem, Wiens stem hij heeft gehoord.

Gelijk we opmerkten is deze bekeering, als veranderde levenshouding zoowel voor het doen als voor het denken, vrucht van de wedergeboorte.

Door deze stelling komt de bekeering, in christelijken zin genomen, inderdaad te staan buiten de rij van gewone levensveranderingen, zooals we die in alle mogelijke kringen vinden, en zooals we die in ons eerste artikel aanwezen.

Bekeering, als de keerzijde, de naar buiten gekeerde kant, van de wedergeboorte, is een afsterven van den ouden mensch, en de wederopstanding van den nieuwen mensch. Daarmee is gezegd, dat de bekeering een veranderde houding tegenover God en tegenover Gods antipool, de zonde, veronderstelt.

Vast staat, dat daarmee de eerste prikkel tot de bekeering voor ons schuilt in het mysterie van Gods werk en in het duister van het onnaspeurbaar gebeuren in de ziel van den mensch.

Maar daarmee is ook gezegd, dat we ter eerster instantie hier in aanraking komen met andere dingen dan met controleerbare, wetmatige gebeurtenissen in het zieleleven.

Ook sommige godsdienstpsychologen hebben een min of meer bovennatuurlijk element hier niet kunnen uitschakelen; James erkent zekere krachten, die boven de gewone natuur uitgaan, en Niebergall noemde de manier, waarop sommige onderzoekers te werk gingen, een vivisectie op het geheimnis van de persoonlijkheid.

Ook al neemt men in de moderne scholen dikwijls zijn toevlucht tot dit bovennatuurlijke in de gebeurtenissen in de ziel van den mensch, om te ontkomen aan den drang, een bovennatuurlijke

openbaring in de historie te aanvaarden, toch staat vast, dat men zonder het aannemen van de stelling, dat er iets als een wonder gebeurt in de ziel van hem, die bekeerd wordt, de bekeering niet kan verklaren.

De „bovennatuurlijke" werking van Hem, die de verandering in het zieleleven doet komen, is evenwel steeds oorzaak van een werkzaam worden van de ziel in een bepaalde richting; een richting, die voorheen niet werd gekend; de richting naar God toe. En waar deze verandering van levens- en denkrichting op de geheele persoonlijkheid invloed oefent, en een ommekeer des levens bewerkt, spreken we van bekeering. Deze bekeering is alzoo iets, dat buiten den gewonen ontwikkelingsgang van het menschelijk zieleleven valt.

Dit neemt evenwel weer niet weg, dat hier allerminst sprake behoort te zijn van iets, dat in zijn geheel nu ook voor verdere beschouwing zich niet zou leenen. We hebben, indien we spreken over het zieleleven van den bekeerde, het toch weer steeds over een gewone menschelijke ziel; gewoon dan, wat betreft de formeele functies.

Ten materiële is er verandering. De inhoud van het denken is gewijzigd. De houding tegenover de waarheid een geheel andere. De waardering der dingen verschilt principieel van de waardeschatting van voorheen.

Maar daarom is de formeele functie nog wel dezelfde. Ook nu werkt de ziel volgens dezelfde reacties en dezelfde wetten als voorheen. De inhoud moge anders zijn, de wetten voor het denken zijn dezelfde gebleven.

Daaruit volgt, dat men, mits men rekening houdt met het veranderde object, kan spreken over de werkingen in de ziel van den bekeerde, en dat dus een psychologie van den bekeerde kan zijn.

Maar niet alleen kan gepoogd worden, het zieleleven van den bekeerde te tekenen, zooals het is na zijn bekeering, — er is natuurlijk geen enkel bezwaar om ook na te gaan, voorzoover zulks mogelijk is, welke de veranderingen waren, die er in de ziel van den bekeerde plaats grepen in den tijd, toen die veranderde levenshouding bij hem doorbrak.

En bovendien kan er nog iets anders geschieden. God heeft voor Zijn werk middelen gebruikt. Het gebruik van die middelen riep op verscheidene wijze reacties in de ziel van hem, die bekeerd werd, in het leven. Was er in die verscheidene belevingen een zekere orde? Is er bij vergelijking van de belevingen van onderscheiden menschen, een zekere wetmatigheid te ontdekken? Is er iets te beschrijven, dat geheel of ten deele beantwoordt aan datgene, wat de Schrift ons als de geestelijke gesteldheid van sommigen tijdens hun bekeering teekent? Ziedaar vragen, die met vele vermeerderd kunnen worden, en die als vanzelf opkomen, ook bij hen, die zich op Schriftgetuigen standpunt stellen. Vragen, die, kunnen ze worden beantwoord, ongetwijfeld meewerken tot de verheldering van het bewustzijn omtrent de bekeering.

En ook langs dezen weg kunnen de prediking en de zielzorg, zelfs de catechese en de liturgie, belangrijke aanwijzingen ontfangen.

En niet allereerst om het nut, maar wijl het geloof zelve om een zich zelf bewust leven vraagt, is het noodig, dat we trachten de zielekunde der bekeering te verstaan, voorzoover zulks mogelijk is zonder een poging, om het mysterie te verklaren.

Nuttig is deze arbeid ook, omdat zij, indien ze enigszins slaagt, er toe kan medewerken, dat het beeld van het leven der bekeering zuiver wordt geteekend, en de grens tusschen religieuze en andere ervaring, speciaal aesthetische, zuiver wordt getrokken.

Bezinning toch omtrent de psychologie der bekeering, kan ons er voor bewaren, dat we in het

leven als christen stranden op één van de twee klippen: het aanvaarden van het objectief gezag, zóó, dat we in blind autoriteitsgeloof ondergaan, — óf het wegzinken in de individueele beleving van „vrije vroomheid”, zoodat we met ons puur individualisme tenslotte de waarachtige religie in ons gemoed onderhouden.

Maar dan moet ook de bekeering gezien in schriftuurlijk licht.

Dan moet óók hier het Woord van onzen God kenbron van de waarheid zijn, en dan moeten we ook onze eigen ervaring trachten te verstaan en te becrisiseeren bij het licht van het Woord van onzen God.

Dat tegenwoordig allerlei „vrije beleving” zoo in trek is, dat men tegelijk meent, dat daarnaast alleen maar mogelijk is een dood en dor intellectualisme, — het komt ook méé daarvandaan, dat men in de school van het moderne godsdienst-psychologisme de kwestie zóó stelt. Zoogenaamd op grond van „ervaring” en proefneming. Maar in waarheid, wijl de principiële beschouwing van te voren reeds zulk een opvatting in proef en ervaring neerlegde.

Er moet gewaakt tegen al datgene, wat „religie” onder den band van Gods Woord wil weghalen. Maar dan heeft de geloovige beoefening van de psychologie van de bekeering een ernstige taak.

Zeker, onze praemisse, ons eerste uitgangspunt, we erkennen het ten volle, kan niet logisch worden beredeneerd. Er is in het begin het aanvaarden van het gezag der Schrift. Maar iedere richting heeft haar onbewezen axiomata. En wij eischen voor de onze het respect op, niet als voor het woord van menschen, maar als voor het Woord van onzen God, dat het licht van de eeuwigheid stralen doet, — en dat dus ook ons verstand verlicht.

Daarom vreezen we dan ook niet de wording der bekeering te zien in het mysterie van de wedergeboorte.

En zooals wij, denkende, niet de wereld scheppen; zooals wij, schouwende, niet de wereld maken; zooals wij, tastende, niet de wereld formeeren, maar slechts schouwen en tasten wat is, om met het zijne in levende gemeenschap te komen, — zóó ook opent de wedergeboren mensch de oogen voor de werkelijkheden Gods; niet omdat hij ze maakt, maar omdat God ze hem te zien geeft, gelijk ze zijn; zóó ook tast de bekeerde nu met begeerige handen naar de schatten, die God voor hem uitstreckt; niet alsof hij ze in het aanzijn roept, maar wijl God ze deed zijn, en hij ze nu dankbaar wil omvatten; zóó komt er bij den bekeerde levende gemeenschap met de onzienlijke dingen, niet omdat hij ze schept in zijn geest, maar omdat God zijn hart naar de zijde van de eeuwigheid openzet.

Door de wedergeboorte gaat de mensch binnen in een andere wereld. Het is de wereld van het koninkrijk Gods. Daar wordt een andere taal gesproken dan die hij voorheen verstond. Daar onderkent hij den klank van een stem, die hij voorheen niet onderscheiden kon: het is de toon van de stem van den goeden Herder, die Zijn schapen roept bij naam.

Mysterie, — ja. Maar wijl het beleefd wordt toch ook weer in zijn beleving te overpeinzen, te bespreken, te verstaan, in zooverre het begripmatig is weer te geven.

En zoo groeit de psychologie der bekeering bij het licht der Schrift.

J. W.

UIT DE SCHRIFT.

Het water des levens.

Die dorst heeft kome en die wil, neme het water des levens om niet.

Openb. 22: 17.

Dit is de laatste noodiging van den verheerlijkten Christus, die we in onzen Bijbel lezen.

Hij roept de velen tot Zijn heil.

Bij Hem is de fontein des levens.

Laten dan alle dorstigen komen tot de wateren. Die dorst heeft kome.

Het eerst noodige, het eenig noodige is dorst. Van nature hebben wij wel dorst naar de zonde, doch niet naar God.

Gretig drinken wij de vreugdebekers der aarde, het water van den dood.

De Heere Zelf moet ons dorstig maken.

Die dorst bestaat in een oprecht verlangen naar Jezus, in een sterke begeerte naar schuldvergiftenis, naar gerechtigheid, wijsheid, kracht, verlossing, heerlijkheid.

En in dit alles is het een behoefte aan God Zelf. Gelijk de Psalmist zingt: mijn ziel dorst naar God, naar den levenden God.

Is er zoo in onze ziel verlangen gewekt naar het heil in Christus? Hebben we hem zoo van noode als de dorstige het water?

Die dorst heeft kome.

Waarheen?

Waarheen anders dan naar de bron.

Waarheen gaat het verlangen van den afgetobden woestijnreiziger, wiens tong kleeft aan zijn gehemelte als de laatste watervoorraad is opgedronken? Als de moede kemels de koppen opsteken

in den wind en iets opsnuiven van een frisch spankelende waterwel, waarheen reppen zich dan dieren en menschen met hun laatste krachten?

Waarheen anders dan naar de bron, die lavenis belooft en geeft.

Zoo moet de zondaar, die dorstig naar gerechtigheid is geworden, niet moedeloos neer blijven zitten in de heete woestijn dezer troosteloze wereld. Neen, hij moet opstaan en komen tot de fontein van geestelijke zegeningen, die ontspringt met een stroom van leven aan den voet van Christus' kruis.

De Geest zegt tot Christus: Kom!

Maar de Geest zegt het ook tot den zondaar: Kom! Doch deze kome als dorstige, want voor dorstigen alleen is hier eeuwige lavenis.

En die wil, neme het water des levens om niet.

Lezen we dat wel goed?

Staat het er werkelijk dat die wil het water des levens nemen mag.

Dus; vrije wil? Wij kunnen toch zelf niet willen en niet komen en niet drinken?

Wij zijn toch onmachtig.

't Is waar.

En toch zegt God het: die wil, neme.

Maar, Hij zegt het tot degenen, die Hij dorstende gemaakt heeft.

En dat dorsten is willen van de lavenis, dat is komen tot de bron.

Door te komen en te willen en te nemen maken wij toch de fontein niet.

Van den Heere alleen is al de kracht en voor het willen en voor het nemen.

't Is alles vrije genade.

Maar onze God laat ons hier opnieuw zien, dat in alle verbonden twee deelen begrepen zijn. Hij prikkelt ons tot geestelijke werkzaamheid. Hij ontnemt ons het oorkussen der valsche lijdelijkheid.

Velen laten hun ziel vermachten bij de bron. Als zij komen drinken zij niet.

Alsof God zeide: die dorst heeft kome en smachte verder.

Maar het Woord zegt: die kome en drinke.

En dat om niet.

Zonder geld en zonder prijs wordt ieder aomechtige gelaafd, als hij maar ootmoedig, boetvaardig, geloovig tot deze heilfontein komt.

Wel is er een dure prijs voor deze verlossing betaald. Want de Heiland heeft er Zijn dierbaar bloed voor gestort, ja, Zijn leven er voor gegeven in den dood. Doch Hij biedt Zijn verzoening aan om niet.

Ja, als ge nog iets van eigen verdienste mee zoudt willen brengen, zoudt ge daarmee toonen geen waren dorst te hebben en ge zoudt tot de keele bron niet worden toegelaten. Maar armen en blinden, ellendigen en bedrukten, die hun ziel bij 't leven niet meer kunnen houden, die worden door Christus gelaafd en hun brandende dorst wordt geslucht.

Kom dan tot de bron, en drink om niet.

Wie van dat water gedronken heeft zal niet dorsten in eeuwigheid.

F. C. M.

KERKELIJK LEVEN.

Synode-Indrukken.

III.

Praealabele kwesties.

Voor wie aan ons kerkelijk spraakgebruik wat gewend is, behoeft de uitdrukking „praealabele kwestie” geen nadere verklaring. Men verstaat daarvoor een kwestie, waaromtrent eerst een beslissing moet worden genomen, zal men met de behandeling van de eigenlijke zaak voortvaren.

Zulke praealabele kwesties komen er bijna op iedere belangrijke Synode voor.

Het gebeurt echter maar zelden, dat er zoovele op het Synodaal Agendum staan als thans het geval was.

En het kwam in de kerkgeschiedenis schier nooit voor, dat ze zoo diep ingrepen.

't Was werkelijk geen kleinigheid, dat de Synode zich eerst over haar eigen wettigheid moest beraden.

Op den achtergrond stond een heel andere kwestie, n.l. de zelfstandigheid van het kerkelijke recht.

Moeten de regelen van het wereldlijke recht ook in de kerk gelden en moet onze kerkenorde op juridische wijze worden uitgelegd?

Dat was feitelijk de alles beheerschende vraag. Daaruit ontsproten de volgende vier praealabele kwesties:

1. Is de Synode wettig?
 2. Is de afvaardiging van de Particuliere Synodes van N.-Holland en N.-Brabant en Limburg wettig?
 3. Is de afvaardiging van de aangewezen afgevaardigden van de Particuliere Synode van Noord-Holland wettig?
 4. Is de uitnodiging tot de Hoogleeraren in de theologie om de Synode als prae-adviseurs te dienen, wettig?
- Als dat uitgemaakt was, wachtten er nog twee praealabele kwesties:

5. Was er genoegzame grond om een buiten-gewone Synode saam te roepen?

6. Kan de Synode de zaak-Geelkerken in haar geheel in behandeling te nemen?

Deze kwesties zouden bijna twee volle dagen in beslag nemen.

In afwachting.

De eerste vier vragen vormden den hoofdschotel voor den eersten dag.

Er werd een commissie benoemd om daarover prae-advies uit te brengen.

Men hoopte, dat deze tegen vier uur wel met haar rapport gereed zou zijn.

De afgevaardigden bleven in de kerk wachten. Ook moesten sommigen zich ter beschikking van de Commissie houden om te worden gehoord.

Zoo gonsde het dien middag in het kerkgebouw als in een beurs.

De Synodeleden verdeelden zich in kleine of grootere groepen, waartusschen zich ook anderen uit het publiek mengden.

Of de controle dien eersten dag al zoo streng was als later durven wij niet te bevestigen.

Wij meenden ook een paar persmuskieten te zien vliegen.

Maar daarvan willen we af wezen.

Tamelijk levendig, zonder eenige heftigheid evenwel, werd er gediscuteerd.

De afgevaardigden van Amsterdam-Zuid voegden zich ook daarbij.

Om drie uur kwam het bericht, dat de Commissie niet voor 's avonds acht uur gereed kon zijn.

Toch bleef de kerk tot bijna zes uur het centrum van konversatie.

Sommigen wandelden even buiten het hek.

De stoutmoedigsten waagden een snoepreisje naar het Asser-bosch. Berekeningen hoelang het verhoor van dezen of dien duren zou, dienden daarbij als basis. Maar zij namen den tijd toch wel zóó krap, dat zij bij de hand waren, als de Commissie hen riep.

En ook velen, wier tegenwoordigheid niet volstrekt noodzakelijk was, bleven hangen.

Nieuwsgierigheid bleek een even groote aantrekkingskracht te bezitten als de plicht.

Eindelijk kregen sommige wachtenden bericht, dat zij niet aan de beurt zouden komen om gehoord te worden en van lieverlede droop de een na den ander af. Een paar slechts bleven over.

Bij de heropening der Synode was de Commissie met haar rapport nog niet gereed.

Evenwel stonden er eenige punten op het Synodaal menu, welke gevoeglijk konden worden behandeld.

Al waren deze zaken nu juist niet van het hoogste gewicht, ze moesten toch aan de orde komen en zoo werd met een gevoel van bevreemding de tijd gekort.

Zoo zoetjes aan verschenen er Commissie-leden als voorboden, dat het werk op een oor na was gevild.

Toen de rapporteurs binnen kwamen, droegen hun gezichten de duidelijke kenteekenen van den hoogen druk, waaronder zij hadden gearbeid.

In alles wettig.

In alles wettig.

Dat was, kort saamgevat, de konklusie, waartoe de Commissie was gekomen.

Voor verdere bijzonderheden zij verwezen naar het rapport.

Dat spreekt op dit punt voor zichzelf en heeft geen verduidelijking noodig.

De Synode wettig samengeroepen volgens art. 50 der Kerkenorde.

De gedeputeerden van N.-Holland en N.-Brabant en Limburg wettig afgevaardigd.

Ook de afvaardiging van de bepaalde personen, die N.-Holland ter Synode zond, volkomen wettig, schoon zij reeds eer in de zaak gemoed waren geweest.

Ook het zitting nemen van de prae-adviseurs, ofschoon zij in een vroeger stadium de Classis Amsterdam van advies hadden gediend, zonder twi-fel wettig.

Weinigen hadden een ander oordeel verwacht. Wel werd door Dr van Es nog een voorstel ingediend om het rapport eerst te laten drukken, maar de Synode was het er over eens, dat dit geheel onnoodig was en er alleen toe leidden kon om de Synodale vergaderingen te rekken.

Na eenige niet al te zware discussie werden dan ook de konklusies met eenparigheid van stemmen aangenomen.

Dit was een feit van bijzonder belang.

Het had deze betekenis, dat de Synode het kerkrecht niet wilde laten beheerschen door het wereldlijke recht.

Daarmee nam zij een standpunt in, dat voor al haar volgende beraadslagingen, voorzover zij een kerkrechtelijk karakter droegen den doorslag geven zou.

Voor het eerst gaf de Synode teekening te zien.

De eenparigheid verhoogde de waarde ervan.

Wij behoeven niet te zeggen, hoezeer deze beslissing ons verheugde.

In dit opzicht staat het sein tenminste op veilig.

Nu kon om de overpluizen.

Uit te pluizen.

Want me oogenblik, beschuldigen.

Alles wor De beruch genade vinc

Wel beho Commissie

Maar het voor zijn

Zonder maar iets dat deze leveren.

Hier echte een vriende een vriend,

Of wil me kwesties in levensbelang

De niet-Sy korresponder een stevige

Om twaalf Wapen van maal gebrui

De kerk v van gastvro

Te spreke door zijn el

Zelfs de den zijn.

Men make men moet i dat er over

De Dordse recht — ni

Maar toch hijselsch st daarna het

er door S 's morgens

het belang digden er o

nen zijn.

Een woort hier niet a

Dat de s gewoonlijk soonlijk niet

niet helpen.

Die zaal l kleuren aan pensionplaat

Doch de ietwat umbe

Aan het de tweede C

sproken was De verho

Het zou v 's Avonds

wachten als De Comm

er voor een Geelkerken

deugdelijke Ook hier

Maar de k meene stem

Nu kon aanvang wo

De wande verleden.

Twee Con korthedshat

rechtelijke e Die kregen

Ook deze Helaas! n verpletterend

Reeds hee overlijden v

Er zou al de rubriek

Memoriam" Hij behoo

Menig arti Vooral do

hij zich te door weinige

met autorite Een paar

kele hoofds munde".

Wij denke liggen.

Hij verzoe binden, ofs

begin van d natuurlijk ge

Want wij drang op he